

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3611>

Number: 51 , p. 157-177, Autumn III 2016

Yayın Süreci

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayınlanma Tarihi / The Published Date

15.07.2016

30.11.2016

**İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN PEDAGOJİK
FORMASYON PROGRAMI KAPSAMINDA ALDIKLARI
ÖTMG DERSİNİN ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ
VE MATERYALLERE KARŞI OLUMLU
TUTUM GELİŞTİRMEYE ETKİSİ**

*THE EFFECTS OF THE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES AND MATERIAL
DESIGN COURSE IN THE PEDAGOGICAL FORMATION PROGRAMME
GIVEN TO THE FACULTY OF THEOLOGY STUDENTS UPON THE
ATTITUDES ABOUT USING EDUCATIONAL TECHNOLOGIES AND
DESIGNING MATERIALS*

Yrd. Doç. Dr. Bilal YORULMAZ

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Öz

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin verimli işlenebilmesi ve öğrencilerde derse karşı olumlu tutumların geliştirilebilmesi için öğretim teknolojileri ve materyallerin kullanımı önem arz etmektedir. Bu çalışma pedagojik formasyon sertifika programı kapsamında verilen Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme dersinin öğretmen adaylarının öğretim teknolojileri ve materyallere karşı tutumlarında olumlu bir değişime sebep olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için öncelikle 6 boyut ve 24 maddeden oluşan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeği geliştirilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .924 olarak tespit edilmiştir. Araştırmanın evrenini Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi pedagojik formasyon sertifika programına kayıtlı 540 ilahiyat fakültesi öğrencisi oluşturmaktadır. Örneklem ise bu evrenden basit tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 107 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma, tek grup ön test-son test zayıf deneysel desen üzerine kurgulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre pedagojik formasyon sertifika programlarında bulunan Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme dersi, ön test-son test puan ortalamaları arasında “genel materyal kullanımı”, “görsel materyal kullanımı”, “bilgisayar destekli eğitim” ve “üç boyutlu materyal” alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmalara yol açarken “görsel-işitsel materyal” ve “yazılı materyal” alt boyutların-

da anlamlı farklılaşmalara yol açmamaktadır. Ölçeğin geneli dikkate alındığında da Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme dersinin öğretim teknolojileri ve materyal geliştirmeye karşı olumlu tutumların oluşmasında etkili olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Pedagojik Formasyon, Öğretmen Adayı, Tutum, İlahiyat Fakültesi Mezunları

Abstract

Using educational technologies and designing materials are important to teach effectively. This research aims to find out if the Educational Technologies and Material Design course has an effect to develop positive attitudes on using educational technologies and designing materials for teacher candidates. Before the research, it was developed a valid and reliable attitude scale that consists 6 sub-themes and 24 items in order to measure pre-service religion teachers' attitudes toward material usage in religion courses. The Crombach Alpha reliability test score is ,924. The possible research universe is the 540 students of the Marmara University Atatürk Education Faculty Pedagogical Formation Programme students who are originally Theology Faculty students. The sampling is 107 students who are chosen randomly among them. In this study, a single group pretest/posttest pre-experimental design was used. The results indicated that the Educational Technologies and Material Design course has an effect to develop positive attitudes about using educational technologies and designing materials.

Keywords: Educational Technologies and Material Design, Pedagogical Formation Programme, Teacher Candidate, Attitude, Graduate Students From Theology Faculty

GİRİŞ

Cumhuriyetin ilanından sonra lise düzeyindeki okullara Yüksek Muallim Mektebi mezunları öğretmen olarak atanırken ortaokulların öğretmen ihtiyacı, 1926'da Konya'da kurulup, 1927'de Ankara'ya taşınan Gazi Orta Muallim Mektebi ile karşılanmıştır. 1942'de kurulan Yüksek Köy Enstitüleri'nin kapatılması ile bu kurumun yetkileri Gazi Öğretmen Okulu'na devredilmiştir. 1970'ten sonra Yüksek Öğretmen Okulları kapatılmış, 1978'de Eğitim Enstitüleri'ne Yüksek Öğretmen Okulu adı verilmiştir (Eraslan & Çakıcı, 2011: 430). 1982 yılında YÖK'ün kurulması ile Eğitim Enstitüleri Eğitim Fakültesi adını alarak üniversitelere bağlanmıştır (Akyüz, 2001: 383).

Ülkemizde öğretmen yetiştirme konusunda yukarıdaki gelişmelerin yanında bazı geçici uygulamalar da görülmüştür. 1960'ta Yedek Subay Öğretmen uygulaması ile lise ve dengi okuldan mezun olanlar kısa süreli bir kurstan sonra askerliklerini köy öğretmeni olarak yapmıştır. 1974-1975 öğretim yılında, Mektupla Yüksek Öğretim Mer-

kezi kurulmuş, yaz aylarında kısa süreli derslerle öğretmen yetiştirilmiş, 1975-1976 yıllarında Hızlandırılmış Programla Öğretmen Yetiştirme programı uygulanmış, üç ay gibi kısa bir sürede otuz binin üzerinde kişiye öğretmenlik diploması verilmiştir. 1997 yılında ise hiçbir şekilde pedagojik formasyon eğitimi almayan otuz bine yakın üniversite mezunu öğretmen olarak atanmıştır (Eraslan & Çakıcı, 2011: 430).

YÖK, 1997 yılında tezsiz yüksek lisans programları ile öğretmenlik formasyonu vermeye başlamış, 2010 yılında ise bu programları kapatarak pedagojik formasyon sertifikası uygulamasını getirmiştir. Öğretmen yetiştiren bir kurum olarak İlahiyat fakültelerinde ise 1999 yılına kadar lisans eğitimi içerisinde pedagojik formasyon derslerine yer verilmiş ve mezunlar DKAB ve İmam Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenleri olarak atanmıştır. 1998-1999 eğitim öğretim yılında ise İlköğretim DKAB Öğretmenliği Programı ve İlahiyat Lisans Programı şeklinde iki program oluşturulmuş ve İlahiyat Lisans Programı'ndan pedagojik formasyon dersleri kaldı-

rılmıştır (Aydın, 2000: 157-160 ; Kaya & Naziroğlu, 2010: 135). Bu nedenle günümüzde İlahiyat Fakültesi mezunları ve son sınıf öğrencileri eğitim fakültelerine bağlı olarak açılan Pedagojik formasyon sertifika programlarından sertifika alarak öğretmen olmaya hak kazanmaktadırlar (Ev, 2012: 226).

Pedagojik formasyon sertifika programı kapsamında verilen derslerden biri de 3 kredilik (2 saat uygulama, 2 saat teorik) Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme dersidir (YÖK, 2016). ÖTMG dersi öğretmen adaylarının, öğrencilerin daha etkin ve kalıcı öğrenmeler edinmesinde kullanılacak materyalleri hazırlama becerisini kazanmalarında önemli bir role sahiptir.

Hackbarth (1996)'a göre öğretim araç gereç ve materyalleri, öğrenme ortamını zenginleştirmekte, öğrencilerin ilgilerini diri tutarak onları öğrenmeye ve ders çalışmaya teşvik etmekte, yeni bilgiler ile önceki öğrenilen bilgiler arasında ilişki kurmayı kolaylaştırmakta, öğrenenlerin dersle kendi yaşantıları arasında bağlantı kurmalarını sağlamakta (Akkoyunlu, 2002: 166), öğrencilerin derse ve öğretmene karşı olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.

Tutum, kişinin belli bir insana, gruba, nesneye, olaya yönelik olumlu veya olumsuz bir şekilde düşünmesine, hissetmesine ve davranmasına yol açan istikrarlı, yargısal eğilimdir (Budak, 2005). Diğer bir deyişle "bir kimsenin ele alınan herhangi bir nesneye, duruma veya olaya karşı olan olumlu veya olumsuz eğilimi"dir (İpek & Bayraktar, 2004). Tutumlar insan davranışını tahmin etmede önemli faktörlerden biridir (Ajzen & Fishbein, 1977: 888). Bu nedenle öğretmen adayının öğretim teknolojilerine ve materyal geliştirmeye yönelik tutumu göreve atandığında derslerde materyal kullanıp kullanmayacağına, kaliteli materyaller hazırlayıp hazırlamayacağına ve işlediği derslerin verimli olup olmayacağına dair fikir vermektedir.

İlgili Çalışmalar

Pedagojik formasyon sertifika programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını konu edinen bir çok çalışma yapılmış ve farklı sonuçlar elde edilmiştir. Pedagojik formasyon öğrencileri Özkan (2012: 13)'ın çalışmasına göre öğretmenlik mesleğine karşı yüksek düzeyde olumlu tutuma sahipken Kartal ve Afacan (2012: 83)'ın yaptığı çalışmaya göre bu düzey "ortanın üzerinde"dir. Yılmaz (2015: 299-303) yaptığı deneysel çalışmada ise ilahiyat fakültesi mezunlarına verilen pedagojik formasyon eğitiminin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve kaygı düzeyleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yılmaz, bu araştırma sonucuna göre verilen pedagojik formasyon eğitiminin öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeyini azalttığını fakat öğretmenlik mesleğine yönelik tutumda bir değişiklik meydana getirmediğini ifade etmiştir.

Aynı şekilde pedagojik formasyon öğrencileri ile eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını karşılaştıran çalışmalar da farklı sonuçlara ulaşmışlardır. Polat (2013: 52) ve Üstün, Doğan Kılıç ve Erdem (2013: 30)'ın yaptığı çalışmalara göre pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları eğitim fakültesi öğrencilerine göre anlamlı derecede yüksektir. Coşkun (2011: 275) ise pedagojik formasyon eğitimi alan ilahiyat fakültesi öğrencileri ile DKAB bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını incelemiş ve anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Elkatmış, Demirbaş ve Ertuğrul (2013: 45) ise eğitim fakültesi öğrencileri ile formasyon eğitimi alan fen edebiyat fakültesi öğrencilerini karşılaştırdıkları çalışmalarında iki fakülte öğrencileri arasında öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik algısı bakımından anlamlı bir farklılığın bulunmadığını ifade etmişlerdir. ÖTMG dersinin hedeflerine ulaşma düzeyi bakımından İDKABE bölümü öğrencileri ile tezsiz yüksek

lisans yapan ilahiyat fakültesi mezunu öğrencileri karşılaştıran Bayram Polat, (2007: 293) iki grup arasında anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur.

Pedagojik formasyon sertifika programının yanı sıra İDKABE bölümü öğrencilerinin ve DKAB öğretmenlerinin materyal kullanımına yönelik tutumlarını inceleyen çeşitli çalışmalar da yapılmıştır. Çınar (2014: 125) İDKABE bölümü öğrencileri üzerinde yaptığı deneysel çalışmada Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme dersinin DKAB öğretmen adaylarının öğretim amaçlı teknolojiyi kullanmaya ve materyal geliştirmeye yönelik tutumlarında ve özgüvenlerinde son-test lehine anlamlı farklılaşmaya neden olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ekici (2007: 5-205) ise Afyonkarahisar şehrinde görev yapan DKAB öğretmenlerinin Bilgisayar Destekli Eğitime İlişkin tutumlarını duyuşsal, bilişsel ve psiko-motor alt boyutlarda ele almış ve bu tutumları etkileyen faktörleri incelemiştir. Bu iki çalışmanın dışında DKAB öğretmenlerinin öğretim materyali kullanma durumlarını (Korkmaz, 2012), materyal kullanma eğilimlerini (Güneş, 2012) ve İDKABE bölümü öğrencilerinin bilgisayar kullanma yeterliliklerini (Keskin, 2011) inceleyen çalışmalar da yapılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ilahiyat fakültesi mezunu olup pedagojik formasyon sertifikası programında kayıtlı olan öğretmen adaylarının aldıkları ÖTMG dersinin öğretim materyali hazırlamaya yönelik tutumlarda bir değişikliğe neden olup olmadığını belirlemektir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

1. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin genelinden ön testte aldıkları puan ortalamaları ile son testte aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin “genel materyal kulla-

nımı” alt boyutundan ön testte aldıkları puan ortalamaları ile son testte aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin “Üç Boyutlu Materyal Kullanımı” alt boyutundan ön testte aldıkları puan ortalamaları ile son testte aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin “Görsel İşitsel Materyal Kullanımı” alt boyutundan ön testte aldıkları puan ortalamaları ile son testte aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

5. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin “Bilgisayar Destekli Eğitim” alt boyutundan ön testte aldıkları puan ortalamaları ile son testte aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

6. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin “Yazılı Materyal Kullanımı” alt boyutundan ön testte aldıkları puan ortalamaları ile son testte aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

7. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin “Görsel Materyal Kullanımı” alt boyutundan ön testte aldıkları puan ortalamaları ile son testte aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın Önemi

DKAB derslerinin daha verimli işlenebilmesi, kalıcı öğrenmelerin sağlanabilmesi, dijital yerli olarak adlandırılan günümüzün okul çağı çocuklarına hitap edilebilmesi ve öğrencilerin DKAB dersine karşı olumlu tutumlar geliştirmesi açısından derslerde öğretim teknolojileri ve materyallere yer vermek

önem arz etmektedir. Derslerde materyallerin kullanılması da ancak öğretmenlerin öğretim teknolojileri ve materyallerle barışık olması, bilgi ve beceriye sahip olması ve olumlu tutumlar geliştirmesine bağlıdır. Öğretim teknolojilerini etkin kullanma ve materyal geliştirme bir öğretmenin sahip olması gereken vasıflardan biridir. Bundan dolayı öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme Aydın (1992) ve Doğan ve Altaş (2002)'ın öğretmen yeterlilikleri ile ilgili çalışmalarında bir alt boyut olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının bu süreçte öğretim teknolojileri ve materyallere karşı olumlu tutumlar geliştirmeleri sağlanmalıdır. Araştırma pedagojik formasyon sertifika programında verilen ÖTMG dersinin öğretim teknolojileri ve materyallere karşı olumlu tutumlar geliştirip geliştirmediğini ortaya koyması bakımından önemlidir. Araştırmayı önemli kılan bir diğer husus ise veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin benzer çalışmalar yapmak isteyen araştırmacıların istifadesine sunulacak olmasıdır. Bu çalışma ile DKAB dersinde materyal hazırlamaya yönelik geçerlilik ve güvenirlik şartlarını taşıyan bir tutum ölçeği literatüre kazandırılmıştır.

Araştırmanın Modeli

Araştırma, tek grup ön test-son test zayıf deneysel desen üzerine kurgulanmıştır. Deneme modelleri, araştırmacının kontrolü altında neden-sonuç ilişkilerini ortaya çıkarmak için gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma modelleridir (Karasar, 2007: 87). Deneme modeli ile yapılan araştırmalarda mutlaka neden sonuç ilişkisine yönelik bir karşılaştırma vardır (Köse, 2015: 115). Tek grup ön test-son test zayıf deneysel desende deneysel işlemin etkisi tek bir grup üzerinde test edilir. Aynı gruba, aynı ölçme aracı deney öncesi ön test ve deney sonrası son test olarak uygulanır (Büyüköztürk, Çakman, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2016: 201). Bu desende grubun ön test ve son testten aldığı puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark varsa bu farkın yapılan müdahaleden kaynaklandığı kabul edilir (Özmen, 2015: 57).

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2015-2016 eğitim öğretim yılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Pedagojik Formasyon Sertifika Programında öğrenim gören ilahiyat fakültesi mezunu öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu ise basit tesadüfi örnekleme tekniği ile seçilen 107 öğrenci oluşturmaktadır. Basit tesadüfi örneklemede her birimin örnekleme girmede eşit şansı vardır ve örnekleme alınacak birimler rastgele seçilir (Balcı, 2015: 99).

Tablo 1: Örneklemen Cinsiyet Dağılımı

	N	Yüzde
Kız	83	77,6
Erkek	24	22,4
Toplam	107	100,0

Örneklemen belirlenmesinde herhangi bir kota kullanılmamasına rağmen cinsiyete göre dağılım evreni temsil edecek şekilde oluşmuştur. Araştırmanın evrenini oluşturan

540 öğrenciden 116'sı erkek, 424'ü kızdır. Dolayısıyla erkek öğrenciler tüm öğrencilerin %21,4'ünü oluşturmaktadır. Bu oran da örnekleme bulunan erkek öğrenci yüzdesine

çok yakındır.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeği geliştirilirken öncelikle 52 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Bu maddelerden altısı Ekici (2007)'den, yirmi ikisi Akbulut ve Tatlı (2013)'dan alınmıştır. Geri kalan 24 madde ise araştırmacı tarafından yazılmıştır. Oluşturulan madde havuzu din eğitimi alanında önde gelen iki akademisyen tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır. Madde havuzundaki 23 madde olumsuz, 29 madde olumlu tutum ifade etmektedir. Ölçek verileri Marmara Üniversitesi'nde öğrenim gören 224 öğrenciden elde edilmiştir. Öğrencilerin 107'si Marmara Üniversitesi Atatürk

Eğitim Fakültesi'nde pedagojik formasyon eğitimi alan ilahiyat fakültesi öğrencisi, 117'si Marmara Üniversitesi İDKABE bölümü öğrencisidir. Katılımcıların 148'i kız, 76'sı erkektir.

Ölçek 5 dereceli Likert tipine uygun olacak şekilde düzenlenmiştir. Yüksek tutum puanı olumlu tutumu gösterecek şekilde her bir tepki puanlanmıştır. Bu nedenle "Kesinlikle katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum" şeklindeki tepkiler olumlu maddelerde 5-4-3-2-1 şeklinde; olumsuz maddelerde 1-2-3-4-5 şeklinde puanlanmıştır. Buna göre anketten elde edilebilecek en yüksek puan 260, en düşük puan 52'dir.

Veri Toplama Aracının Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması

Tablo 2: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği		,879
Bartlett's Test of Sphericity	Ki-Kare Değeri	6042,671
	Serbestlik Derecesi	1326
	P	,000

Kaiser-Meyer-Olkin testi örneklem yeterliliğini göstermektedir. Bu test sonucunun 0,7 ve üzeri çıkması yeterliliğin iyi derecede olduğunu göstermektedir (Tavşancıl, 2006). Ölçek havuzunda bulunan 52 madde üzerinde yapılan KMO testi sonucu ,879 çıkmıştır. Bu durum örneklem yeterliliğinin iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Bartlett testi ise maddeler arası ilişkilerin olduğu gerçek korelasyon matrisi ile birim matris arasında anlamlı fark olup olmadığını sınar. Bu testin p değerinin 0,05'in altında olması maddeler arası ilişkilerin olduğu matrisin, ilişkilerin olmadığı birim matristen farklı olduğunu gösterir (Can, 2014). Tabloda da görüldüğü üzere ölçek maddelerinin Bartlett testi p değeri $p < 0,05$ şartını taşımaktadır.

İkinci adım olarak Anti-İmaj Korelasyon Matrisi'ne bakılmıştır. Bu Matris, her bir maddenin faktör çözümlemesi içinde kalıp kalmamasına karar verilmesi için bir ölçüt

sunar. Matrisin kesişim noktasındaki değer 0,5'in üzerinde olması beklenir. 0,5'in altındaki maddelerin analizden çıkarılması önerilir (Can, 2014). Anti-İmaj Korelasyon Matrisi dikkate alınarak 0,5 değerinin altında kalan 21 ve 32. maddeler analizden çıkarılarak faktör analizi yapılmıştır.

Faktör analizi sonuçlarına göre maddelerin 11 faktör altında toplandığı görülmüştür. 9,10,14,17,39,40,41,46 ve 47. maddeler birden fazla boyutta yer aldığı için; 2,3,13,22 ve 30. maddeler tek başlarına bir alt boyut oluşturdıkları için ölçekten çıkarılmıştır. Bu işlemin ardından Varimax Dik Döndürme Tekniği kullanılarak 36 madde ile faktör analizi tekrar edilmiştir. 8 ve 36. maddeler tek başlarına birer alt boyut oluşturdıkları için; 1,4,11,18,20,26,27,37,38,42 birden fazla boyutta yer aldıkları için ölçekten çıkarılmıştır.

Yapılan faktör analizi sonucunda geride kalan maddelerin 6 faktörde toplandıkla-

rı görülmektedir. Bu faktörlerin açıkladıkları maktadır.
varyans yüzdeleri aşağıdaki tabloda gösteril-

Tablo 3: Açıklanan Toplam Varyans

Faktör	Başlangıç Özdeğerleri			Toplam Faktör Yükleri			Faktör Yüklerinin Döndürül- müş Toplamları		
	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %
1	12,398	34,439	34,439	12,398	34,439	34,439	5,042	14,007	14,007
2	2,956	8,211	42,650	2,956	8,211	42,650	3,603	10,010	24,016
3	1,822	5,061	47,711	1,822	5,061	47,711	3,381	9,391	33,407
4	1,386	3,851	51,562	1,386	3,851	51,562	2,809	7,803	41,210
5	1,312	3,644	55,206	1,312	3,644	55,206	2,588	7,189	48,400
6	1,263	3,508	58,715	1,263	3,508	58,715	2,230	6,194	54,593
7	1,063	2,954	61,669	1,063	2,954	61,669	1,901	5,281	59,874
8	1,028	2,857	64,526	1,028	2,857	64,526	1,675	4,652	64,526
9	,938	2,607	67,132						
10	,896	2,489	69,622						
11	,872	2,422	72,044						
12	,782	2,171	74,215						
13	,755	2,096	76,311						
14	,663	1,842	78,153						
15	,625	1,736	79,890						
16	,590	1,639	81,529						
17	,578	1,606	83,136						
18	,529	1,468	84,604						
19	,505	1,404	86,007						
20	,479	1,331	87,339						
21	,470	1,304	88,643						
22	,433	1,204	89,847						
23	,428	1,190	91,036						
24	,400	1,111	92,147						
25	,360	1,001	93,148						
26	,325	,903	94,051						
27	,314	,871	94,922						
28	,288	,799	95,721						
29	,267	,742	96,462						
30	,250	,693	97,156						
31	,229	,636	97,791						
32	,207	,575	98,367						
33	,198	,549	98,916						
34	,170	,472	99,388						
35	,122	,340	99,728						
36	,098	,272	100,000						

Tabloda da görüldüğü üzere oluşan 6 faktörün açıkladığı varyans miktarı % 58,715'tir. Faktörlerin açıkladıkları varyans miktarlarına bakıldığında sırasıyla; birinci faktörün % 34,439'unu, ikinci faktörün %8,211'ini, üçüncü faktörün % 5,061'ini, dördüncü faktörün % 3,851'ini, beşinci faktörün % 3,644'ünü, altıncı faktörün % 3,508'ini açık-

ladığı görülmektedir (Son üç faktörün açıkladıkları varyans %5'in altında olmasına rağmen anlamlı bir bütün oluşturdıkları ve ölçeğin geneli açısından önem arz ettikleri için ölçekte tutulmuşlardır).

Ölçeği oluşturan maddelerin faktör ortak varyansları ve ilgili oldukları faktördeki yük değerleri tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: Ölçeği Oluşturan Maddelerin Faktör Ortak Varyansları ve Yük Değerleri

Madde Numarası	Faktör Ortak Varyans	Döndürme Sonrası					
		1. Faktörde Yüğü	2. Faktörde Yüğü	3. Faktörde Yüğü	4. Faktörde Yüğü	5. Faktörde Yüğü	6. Faktörde Yüğü
md7	,665	,725					
md19	,716	,718					
md5	,647	,708					
md12	,554	,663					
md15	,556	,649					
md6	,578	,649					
md16	,642	,643					
md52	,734		,813				
md50	,788		,681				
md51	,676		,665				
md49	,825		,648				
md48	,738		,635				
md44	,725			,779			
md45	,757			,712			
md43	,712			,677			
md24	,751				,748		
md23	,681				,721		
md25	,512				,578		
md28	,708					,720	
md29	,674					,673	
md31	,593					,569	
md34	,647						,713
md35	,677						,655
md33	,670						,546

Tabloda da görüldüğü üzere birinci faktör 7 maddeden (7,19,5,12,15,6,16. maddeler), ikinci faktör 5 maddeden (52,50,51,49,48. maddeler), üçüncü faktör 3 maddeden (44,45,43. maddeler), dördüncü faktör 3 maddeden (24,23,25. maddeler), beşinci faktör 3

maddeden (28,29,31. maddeler), altıncı faktör 3 maddeden (34,35,33. maddeler) oluşmaktadır.

Her bir faktöre giren maddeler incelenmiş ve alt boyutlar isimlendirilmiştir. Buna göre, birinci faktöre giren maddeler genel

olarak materyal kullanımına yönelik tutum ifadelerini içerdiği için “Genel Materyal Kullanımı”, ikinci faktördeki maddeler maket, gerçek nesneler gibi üç boyutlu materyallerle ilgili ifadeler içerdiği için “Üç Boyutlu Materyal Kullanımı”, üçüncü faktördeki maddeler çizgi film, sinema filmi gibi görsel işitsel materyallerin kullanımı ile ilgili tutum ifadeleri içerdiği için “Görsel-İşitsel Materyal Kullanımı”, dördüncü faktördeki maddeler Bilgisayar Destekli Eğitim (BDE) ile ilgili tutum ifadeleri içerdiği için “Bilgisayar Destekli Eğitim”, beşinci faktördeki maddeler çoğunlukla

çalışma kağıtları, konu testleri gibi yazılı materyallerle ilgili ifadeler içerdiği için “Yazılı Materyal Kullanımı” ve altıncı faktördeki maddeler resim, fotoğraf, harita gibi görsel materyallerle ilgili ifadeler içerdiği için “Görsel Materyal Kullanımı” alt boyutu olarak adlandırılmıştır.

Ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı ilişkilerin olup olmadığını görebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi							
		faktor1	faktor2	faktor3	faktor4	faktor5	faktor6
faktör1	R		,426**	,405**	,472**	,496**	,403**
	P		,000	,000	,000	,000	,000
	N		224	224	224	224	224
faktör2	R			,650**	,424**	,517**	,568**
	P			,000	,000	,000	,000
	N			224	224	224	224
faktör3	R				,273**	,410**	,546**
	P				,000	,000	,000
	N				224	224	224
faktör4	R					,514**	,466**
	P					,000	,000
	N					224	224
faktör5	R						,467**
	P						,000
	N						224
faktör6	R						
	P						
	N						

Tabloda da görüldüğü üzere ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek için yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi sonucunda ölçeğin tüm alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir ($p<,001$).

Ölçeğin güvenirliğini test etmek amacıyla birden fazla uygulamaya gerek kalmadan, ölçme aracıyla yapılan tek ölçümün kendi içinde ne kadar tutarlı olduğunu gösteren (Can, 2014) Cronbach’s Alfa güvenirlik katsayısı değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo6: Ölçeğin ve ölçeği oluşturan faktörlerin Cronbach's Alfa Değerleri

	Cronbach's Alfa
Faktör 1	,862
Faktör 2	,890
Faktör 3	,832
Faktör 4	,763
Faktör 5	,708
Faktör 6	,753
Toplam	,924

Cronbach's Alfa katsayısı $0,60 \leq \alpha \leq 0,90$ arası oldukça güvenilir, $0,90 \leq \alpha \leq 1,00$ arası ise yüksek derecede güvenilir kabul edilmektedir (Tavşancıl, 2006). Tabloda da görüldüğü üzere ölçeğin alt boyutları oldukça güvenilir, ölçeğin geneli ise yüksek derecede güvenilirdir.

Bulgular ve Yorum

Aynı grup üzerinde yapılan iki ölçüm sonucu elde edilen veri değerlerinin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için kullanılan parametrik test ilişkili örneklem için t-testi (Paired samples t Test)'dir. Bu testin güvenilir sonuçlar verebilmesi için iki şartı taşı-

ması gerekmektedir. Bu şartlardan ilki fark puanların birbirinden bağımsız olması ve örneklem grubunun evrenden rastgele seçilmesidir. İkinci şart ise ortalamaları kıyaslanacak verilerin farklarının oluşturduğu veri dizisinin normal dağılım göstermesidir (Can, 2014, s. 136). Bu şartlardan ilki sağlanmaktadır. İkinci şartın sağlanıp sağlanmadığının anlaşılması için son test puanlarından ön test puanları çıkarılmış ve farklar dizisi elde edilmiştir. Daha sonra farklar dizisine Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış ve verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür ($p>0,05$). Aşağıda Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 7: Normallik Testi

	Kolmogorov-Smirnov		
	Statistic	N	p
Fark	,066	107	,200

Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin Genelinden Aldıkları Ön Test-Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma

Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğine vermiş olduk-

ları cevaplardan elde edilen toplam puan ortalamaları, standart sapmaları ve ortalamalar arasındaki farkların istatistiksel olarak önemi ilişkili örneklem için t testi ile test edilmiş ve sonuçlar aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 8: Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin Genelinden Aldıkları Ön Test-Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma Durumuna Yönelik İlişkili Örneklem t Testi Sonuçları						
Ölçek Geneli	X	N	S	Sd	t	P
Ön test	3,7025	107	,39216	106	-9,132	,000
Son test	4,2332	107	,49242			

İlişkili örneklem t testi analizi sonuçlarına göre araştırmaya katılan öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğine vermiş oldukları cevaplardan elde edilen ön test ve son test ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p < 0,05$). Bu sonuca göre öğrencilerin pedagojik formasyon sertifika programında aldıkları ÖTMG dersinin öğretim teknolojileri ve materyallere karşı olumlu bir tutum geliştirmede etkili olduğu görülmektedir. Bu sonuç Yılmaz (2015)'in benzer çalışmasında ulaştığı sonuçlarla çelişirken Çınar (2014)'in elde ettiği verilerle örtüşmektedir. Yılmaz deneysel çalışmasında pedagojik formasyon eğitimi alan ilahiyat fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine karşı kaygılarının azaldığını fakat öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında bir değişiklik olmadığını ifade etmektedir. Buradan yola çıkarak formasyon eğitiminin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar üzerinde bir etkisi olmasa bile spesifik konularda olumlu tutumlar geliştirilmesinde fayda sağladığı

savunulabilir. Çınar ise İDKABE bölümü öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada ÖTMG dersinin DKAB öğretmen adaylarının öğretim amaçlı teknoloji kullanımı ve öğretim materyali geliştirmeye yönelik tutumlarında son test lehine anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşmıştır. İDKABE bölümü öğrencileri üzerinde yapılan bu çalışma pedagojik formasyon eğitimi alan ilahiyat fakültesi öğrencileri üzerinde yaptığımız çalışmamızın sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin Genel Materyal Kullanımı Alt Boyutundan Aldıkları Ön Test-Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma

Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğine vermiş oldukları cevaplardan elde edilen toplam puan ortalamaları, standart sapmaları ve ortalamalar arasındaki farkların istatistiksel olarak önemi ilişkili örneklem t testi ile test edilmiş ve sonuçlar tablo 9'da ifade edilmiştir.

Tablo 9: Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin Genel Materyal Kullanımı Alt Boyutundan Aldıkları Ön Test-Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma Durumuna Yönelik İlişkili Örneklem t Testi Sonuçları						
Genel Materyal Kullanımı	X	N	S	Sd	t	P
Ön test	3,3591	107	,37655	-10,910	106	,000
Son test	4,0874	107	,59230			

İlişkili örneklemeler için t testi analizi sonuçlarına göre araştırmaya katılan öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğine vermiş oldukları cevaplardan elde edilen ön test ve son test ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,05$). Bu sonuca göre öğrencilerin pedagojik formasyon sertifika programında aldıkları ÖTMG dersinin genel olarak öğretim teknolojilerinden faydalanma ve materyal kullanımına karşı olumlu bir tutum geliştirmede etkili olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının materyal kullanımına karşı olumlu tutumlarının meslek hayatlarında davranışa dönüşmesi kuvvetli bir ihtimaldir. Çünkü Şimşek (2006: 147), Işıkdogan (2006: 167) ve Arpacı (2004: 117)'nin DKAB öğretmenleri üzerinde yaptıkları çalışmalarda öğretim teknolojileri alt boyutundaki yeterlik düzeyleri oldukça yüksek

çıkmiştir. Dolayısıyla hem DKAB dersi öğretmen adaylarının hem de DKAB dersi öğretmenlerinin genel olarak öğretim teknolojileri ve materyal tasarımına karşı olumlu bir tutum içerisinde oldukları ifade edilebilir.

Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin Bilgisayar Destekli Eğitim Alt Boyutundan Aldıkları Ön Test-Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma

Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğine vermiş oldukları cevaplardan elde edilen toplam puan ortalamaları, standart sapmaları ve ortalamalar arasındaki farkların istatistiksel olarak önemi ilişkili örneklemeler için t testi ile test edilmiş ve sonuçlar aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 10: Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin Bilgisayar Destekli Eğitim Alt Boyutundan Aldıkları Ön Test-Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma Durumuna Yönelik İlişkili Örneklemeler t Testi Sonuçları						
BDE	X	N	S	Sd	t	P
Ön test	3,8567	107	,76220	-2,488	106	,014
Son test	4,1028	107	,63512			

İlişkili örneklemeler için t testi analizi sonuçlarına göre araştırmaya katılan öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğine vermiş oldukları cevaplardan elde edilen ön test ve son test ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,05$). Bu sonuca göre öğrencilerin pedagojik formasyon sertifika programında aldıkları ÖTMG dersinin Bilgisayar Destekli Eğitime karşı olumlu bir tutum geliştirmede etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Fakat geliştirilen bu olumlu tutumun davranışa dönüşme ihtimali öğretmen adaylarının bilgisayarı etkin kullanma becerisine bağlıdır. Şimşek (2006: 147), Işıkdogan (2006: 167) ve Arpacı (2004: 117)'nin DKAB öğretmenleri üzerinde yaptıkları çalışmalarda öğretim teknolojileri alt bo-

yutundaki yeterlik düzeyleri oldukça yüksek çıkmasına rağmen "Eğitimde bilgisayardan etkin bir şekilde yararlanma" maddesi orta düzeyde çıkmıştır. Ekici (2007: 85-205)'nin çalışmasında da BDE'ye karşı öğretmenlerin duygusal boyuttaki tutumları "tam" ve "oldukça yüksek" çıkmasına rağmen bilişsel ve psikomotor (davranışsal) boyuttaki tutumları "oldukça yüksek" "orta" ve "az" şeklinde çıkmıştır. Dolayısıyla öğretmenlerin BDE uygulamalarından yararlanmalarının teknoloji ile barışık olup bilgisayarı etkin bir şekilde kullanma becerisine sahip olmalarıyla orantılı olduğu iddia edilebilir. Diğer taraftan yukarıda ifade edilen araştırmaların örneklem gru-

bunun büyük çoğunluğunu dijital göçmenler* oluşturmaktaydı. Fakat öğretmen adaylarıyla yapılan bu çalışmada örneklem grubunun büyük çoğunluğu dijital yerlilerden* oluşmaktadır. Bu durum gelecek yıllarda teknoloji ile barışık, bilgisayar etkin bir şekilde kullanma becerisine sahip bir öğretmen kuşağının habercisidir. Böylece gelecekte BDE uygulamalarının hem nicelik hem de nitelik bakımından artacağı öngörülebilir. Nitekim Koç (2011: 540) tarafından 326 DKAB öğretmeni üzerinde yapılan çalışma bu öngörüğü destekler niteliktedir. Koç'un elde ettiği bulgulara göre kıdem yılı düşük olan öğretmenler kıdem yılı yüksek olan öğretmenlere oranla daha fazla materyal kullanmaktadırlar.

Koç bu durumu mesleğe yeni atanan öğretmenlerin teknolojiye yatkın olmalarına bağlamaktadır.

Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin Görsel Materyal Kullanımı Alt Boyutundan Aldıkları Ön Test-Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma

Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğine vermiş oldukları cevaplardan elde edilen toplam puan ortalamaları, standart sapmaları ve ortalamalar arasındaki farkların istatistiksel olarak önemi ilişkili örneklem için t testi ile test edilmiş ve sonuçlar tablo 11'de ifade edilmiştir.

* Dijital Göçmen: Bilgisayar, Akıllı telefon, tablet PC gibi teknolojilerle yetişkinlik çağında tanışan ve teknolojiyi kullanma konusunda çekingen davranan kişi.

* Dijital Yerli: Çocukluk yıllarında laptop, akıllı telefon, tablet PC gibi teknolojilerle tanışan, bunları etkin bir şekilde kullanan ve teknoloji ile barışık kişi.

Tablo 11: Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin Görsel Materyal Kullanımı Alt Boyutundan Aldıkları Ön Test-Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma Durumuna Yönelik İlişkili Örneklem t Testi Sonuçları						
Görsel Materyal	X	N	S	Sd	T	P
Ön test	4,2492	107	,60586	-2,878	106	,005
Son test	4,4766	107	,59366			

İlişkili örneklem t testi analizi sonuçlarına göre araştırmaya katılan öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğine vermiş oldukları cevaplardan elde edilen ön test ve son test ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p=0,05$). Bu sonuca göre öğrencilerin pedagojik formasyon sertifika programında aldıkları ÖTMG dersinin görsel materyal kullanımına karşı olumlu bir tutum geliştirmede etkili olduğu görülmektedir. Korkmaz (2012, s. 100)'ın DKAB öğretmenleri ve DKAB dersi alan öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmaya göre öğretmenlerin %50,7'si derslerinde görsel materyalleri hiç kullanmamakta %27,8'i ise bazen kullanmaktadır. Görsel materyalleri sadece öğretmenlerin %14,8'i etkin bir şekilde kullanmaktadır. Buna göre görev başındaki

öğretmenler görsel materyallerden yeterince istifade etmese de gelecekteki öğretmenlerin görsel materyallere karşı daha olumlu bir tutum sergileyecekleri öngörülebilir.

Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin Görsel-İşitsel Materyal Kullanımı Alt Boyutundan Aldıkları Ön Test-Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma

Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğine vermiş oldukları cevaplardan elde edilen toplam puan ortalamaları, standart sapmaları ve ortalamalar arasındaki farkların istatistiksel olarak önemi ilişkili örneklem t testi ile test edilmiş ve sonuçlar aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 12: Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin Görsel-İşitsel Materyal Kullanımı Alt Boyutundan Aldıkları Ön Test-Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma Durumuna Yönelik İlişkili Örneklem t Testi Sonuçları						
Görsel-İşitsel Materyal	X	N	S	Sd	T	P
Ön test	4,3115	107	,59394	-1,909	106	,059
Son test	4,4642	107	,57509			

İlişkili örneklem t testi analizi sonuçlarına göre araştırmaya katılan öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğine vermiş oldukları cevaplardan elde edilen ön test ve son test ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0,05$).

Bu sonuca göre öğrencilerin pedagojik formasyon sertifika programında aldıkları ÖTMG dersinin görsel-ışitsel materyal kullanımına karşı olumlu bir tutum geliştirmede etkili olmadığı ortaya çıkmaktadır. Öğrenciler en yüksek ön test ortalamasını Görsel-İşitsel

Materyal alt boyutundan elde etmişlerdir. Aldıkları pedagojik formasyon eğitimi ise tutumlarında çok az bir artışa neden olmuştur. Görev başında olan DKAB öğretmenlerinin de benzeri bir tutuma sahip oldukları söylenebilir. Akyürek (2011: 501)'in 313 DKAB öğretmeni üzerinde yürüttüğü çalışmasında göre görsel işitsel materyal kullanma konusunda öğretmenlerin %59'u kendilerini yeterli görmektedir. Kendilerini yeterli görmeyen öğretmenlerin oranı ise %6,1'dir. Buradan yola çıkarak DKAB öğretmen adaylarının zaten yüksek olan tutumlarının daha da artırılabilmesi için pedagojik formasyon sertifika programı kapsamında verilen ÖTMG dersinde görsel işitsel materyal kullanımına

yönelik konulara ağırlık verilmesi tavsiye edilebilir.

Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin Üç Boyutlu Materyal Kullanımı Alt Boyutundan Aldıkları Ön Test-Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma

Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğine vermiş oldukları cevaplardan elde edilen toplam puan ortalamaları, standart sapmaları ve ortalamalar arasındaki farkların istatistiksel olarak önemi ilişkili örneklem için t testi ile test edilmiş ve sonuçlar aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 13: Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin Üç Boyutlu Materyal Kullanımı Alt Boyutundan Aldıkları Ön Test-Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma Durumuna Yönelik İlişkili Örneklem t Testi Sonuçları						
3B Materyal	X	N	S	Sd	T	P
Ön test	3,1776	107	,39077	-15,629	106	,000
Son test	4,2192	107	,63278			

İlişkili örneklem için t testi analizi sonuçlarına göre araştırmaya katılan öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğine vermiş oldukları cevaplardan elde edilen ön test ve son test ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p < 0,05$). Bu sonuca göre öğrencilerin pedagojik formasyon sertifika programında aldıkları ÖTMG dersinin üç boyutlu materyal kullanımına karşı olumlu bir tutum geliştirmede etkili olduğu anlaşılmaktadır. Korkmaz (2012: 106)'ın yukarıda ifade edilen çalışmasına göre DKAB öğretmenlerinin %80'i derslerinde üç boyutlu materyalleri hiç kullanmamaktadır. Etkin bir şekilde kullananların oranı ise sadece %2,6'dır. Koç (2011: 536) da çalışmasında benzer sonuçlara ulaşmıştır. Koç'un 326 DKAB öğretmeni üzerinde yaptığı çalışmaya göre DKAB öğretmenlerinin 1,82

ortalama ile en az olumlu tutuma sahip oldukları materyal türü üç boyutlu materyallerdir. Çalışmamızda DKAB öğretmen adaylarının ön test ortalamaları da bu sonuçlarla örtüşmektedir. Araştırmaya katılan DKAB öğretmen adayları en düşük ön test ortalamasını (3,1776) üç boyutlu materyallerden almışlardır. Son testte en yüksek artış da (1,0416) yine üç boyutlu materyal boyutunda gerçekleşmiştir. Bu durum pedagojik formasyon sertifika programında verilen ÖTMG dersinin öğretmen adaylarının üç boyutlu materyallere karşı yüksek derecede olumlu tutumlar geliştirmesinde son derece etkili olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin Yazılı Materyal Kullanımı Alt Boyutundan Aldıkları Ön Test-Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma

Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğine vermiş olduk-

ları cevaplardan elde edilen toplam puan ortalamaları, standart sapmaları ve ortalamalar arasındaki farkların istatistiksel olarak önemi ilişkili örneklemeler için t testi ile test edilmiş ve sonuçlar aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 14: Öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğinin Yazılı Materyal Kullanımı Alt Boyutundan Aldıkları Ön Test-Son Test Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma Durumuna Yönelik İlişkili Örneklemeler t Testi Sonuçları						
Yazılı Materyal	X	N	S	Sd	t	P
Ön test	4,0654	107	,72892	-1,952	106	,054
Son test	4,2508	107	,65291			

İlişkili örneklemeler için t testi analizi sonuçlarına göre araştırmaya katılan öğrencilerin DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeğine vermiş oldukları cevaplardan elde edilen ön test ve son test ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0,05$). Bu sonuca göre öğrencilerin pedagojik formasyon sertifika programında aldıkları ÖTMG dersinin yazılı materyal kullanımına karşı olumlu bir tutum geliştirmede etkili olmadığı görülmektedir. Korkmaz (2012, s. 92-97)'ın çalışmasına göre DKAB öğretmenleri en çok yazılı materyalleri kullanmaktadırlar. Koç (2011: 536)'un çalışması ise DKAB öğretmenlerinin yazılı materyallere karşı oldukça yüksek düzeyde tutuma sahip olduklarını ortaya koymuştur. Çalışmamıza katılan öğretmen adayları da muhtemelen ilk, orta ve yüksek öğrenimlerinde en sık yazılı materyallerle muhatap olmuşlardır. Bu aşinalığın bir sonucu olarak ön testten yüksek bir puan aldıkları, yani halihazırda yüksek düzeyde olumlu bir tutuma sahip oldukları düşünülebilir. Bu olumlu tutumda istatistiksel olarak anlamlı bir artışın olmayışı ise ÖTMG dersinde yazılı materyaller konusuna yeteri kadar yer verilmemesi ile açıklanabilir. Bu durumun giderilebilmesi için pedagojik formasyon öğrencilerine verilen ÖTMG

dersinde yazılı materyal çeşitleri ve bu materyallerin etkin kullanımı üzerinde durulmalıdır.

Sonuç

Etkili ve kalıcı bir öğretimin yapılabilmesi, öğrencilerin derse karşı olumlu tutumlar geliştirmesi gibi birçok faydalar sağlayan öğretim teknolojileri kullanımı ve materyal geliştirme becerisi her öğretmen gibi DKAB öğretmenlerinin de sahip olması gereken yeterlilik boyutlarından biridir. Öğretim teknolojilerine karşı olumlu tutumların geliştirilmesi ve materyal üretme becerisinin kazandırılması için pedagojik formasyon sertifika programlarında Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme dersi bulunmaktadır.

Bu araştırmada pedagojik formasyon sertifika programlarında yer alan ÖTMG dersinin öğretim teknolojileri ve öğretim materyallerine karşı olumlu tutum geliştirme bakımından etkili olup olmadığı deneysel bir çalışma ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre pedagojik formasyon sertifika programlarında bulunan ÖTMG dersi, ön test-son test puan ortalamaları arasında "genel materyal kullanımı", "görsel materyal kullanımı", "bilgisayar destekli eğitim" ve "üç boyutlu materyal" alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma-

lara yol açarken “görsel-işitsel materyal” ve “yazılı materyal” alt boyutlarında anlamlı farklılaşmalara yol açmamaktadır. Yukarıda ilgili konu başlıkları altında bu durumun olası nedenleri üzerinde durulmuş ve elde edilen verileri destekleyen çalışmalara yer verilmiştir. Ölçeğin geneli dikkate alındığında da ÖTMG dersinin öğretim teknolojileri ve materyal geliştirmeye karşı olumlu tutumların oluşmasında etkili olduğu görülmektedir.

Öneriler

Bu çalışmanın evrenini Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi pedagogik formasyon sertifika programı öğrencileri oluşturmaktadır. Bu alanda meta analiz çalışmalarının yapılabilmesi için bu çalışmada geliştirilen DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeği farklı üniversitelerde uygulanmalıdır. Böylece farklı evren ve örneklemelerden elde edilen verilerle daha sağlıklı yorumlar yapılmasının önü açılacaktır.

Diğer taraftan bu çalışma tutum düzeyinde veriler elde edilen bir çalışmadır. Bu tür çalışmaların yanında bilgi ve beceriyi ölçen çalışmaların da yapılması gerekmektedir. Örneğin pedagogik formasyon sertifika programı kapsamında verilen ÖTMG dersinin bilgisayar kullanma, powerpoint sunusu hazırlama, film klibi oluşturma, afiş hazırlama, çalışma kağıdı hazırlama, maket tasarlama gibi becerileri ne derece kazandırdığına yönelik çalışmalara da ihtiyaç vardır.

Bu ve buna benzer olarak hazırlanacak diğer çalışmalardan elde edilen veriler ışığında ÖTMG dersleri yapılandırılmalı ve hem olumlu tutum geliştirme hem de gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılması noktasında iyileştirmeler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Ajzen, I., & Fishbein, M. (1977). Attitude-Behavior Relations: A Theoretical Analysis. *Psychological Bulletin*, 888-918.

- Akbulut, H. İ., & Tatlı, Z. H. (2013). Developing an Attitude Scale for Pre-Service Student Teachers' Material Usage in Classroom Environment. *Elementary Education Online*, 903-911.
- Akkoyunlu, B. (2002). Educational Technology in Turkey: Past, Present And Future. *Educational Media International*, 165-174.
- Akyüz, Y. (2001). *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 2001'e)*. İstanbul: Alfa.
- Arpacı, M. (2004). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretmenlerinin yeterlikleri: İzmir ili örneğinde bir alan araştırması*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış YL Tezi.
- Aydın, M. Ş. (1992). *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Pedagogik Formasyon Yeterlikleri*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Aydın, M.Ş. (2000). *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı (1923-1998)*. Kayseri: İBAV Yayınları.
- Balcı, A. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Budak, S. (2005). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakman, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Can, A. (2014). *SPSS İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: PegemA.
- Coşkun, M. K. (2011). Din Kültürü Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları: İlahiyat-Eğitim Dkab Karşılatırması. *Ekev Akademi Dergisi*, 269-279.
- Çınar, F. (2014). İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni Adaylarının Öğretim Amaçlı Teknolojiyi

- Kullanma ve Materyal Geliştirme Tutum ve Özgüvenleri Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 115-139.
- Doğan, R., & Altaş, N. (2002). İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Yeterlilik Ölçeği Üzerine Bir Ön Araştırma. *AÜİF Dergisi*, 109-122.
- Ekici, Y. (2007). *Afyonkarahisar İlinde Görev Yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Bilgisayar Destekli Eğitime İlişkin Tutumları ve Bu Tutumları Etkileyen Faktörler*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBE Yayınlanmamış YL Tezi.
- Elkatmış, M., Demirbaş, M., & Ertuğrul, N. (2013). Eğitim Fakültesi Öğrencileri İle Formasyon Eğitimi Alan Fen Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Öz Yeterlilik İnançları. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 41-50.
- Eraslan, L., & Çakıcı, D. (2011). Pedagojik Formasyon Programı Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 427-438.
- Ev, H. (2012). Yükseköğretimde Din Eğitimi. (Der.M. Köylü, & N. Altaş) *Din Eğitimi* içinde (s. 213-240). Ankara: Gündüz.
- Güneş, A. (2012). Dkab Dersinde Teknolojik Materyal Kullanımı ve Dkab Öğretmenlerinin Teknolojik Materyal Kullanma Eğilimleri. *C.Ü. ilahiyat Fakültesi Dergisi*, 479-506.
- Hackbarth, S. (1996). *The Educational Technology Handbook*. New Jersey: Englewood Cliffs.
- İpek, C., & Bayraktar, Ş. (2004). Aday Öğretmenlerin Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimlere Bakışları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35-50.
- Işıkdöğ, D. (2006). *İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü Mezunu Öğretmenlerin Yeterlilikleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kartal, T., & Afacan, Ö. (2012). Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 76-96.
- Kaya, M., & Nazıroğlu, B. (2010). İlahiyat Fakültelerinde Pedagojik Formasyon Derslerinin Tarihi Gelişimi. *Modern Dönemde İlahiyat Eğitimi Müfredatı ve Yöntem Tartışmaları* (s. 125-141). Samsun: 19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
- Keskin, Y. (2011). Dkab Bölümleri Öğrencilerinin Bilgisayar ve İnternet Kullanma Durumları ve Yeterlilikleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 211-233.
- Korkmaz, G. (2012). İlköğretim DKAB Dersi Öğretmenlerinin Öğretim Araç ve Materyallerini Kullanma Durumları. *ERUİFD*, 79-110.
- Korkmaz, G. (2012). İlköğretim DKAB Dersi Öğretmenlerinin Öğretim Araç ve Materyallerini Kullanma Durumları. *ERUİFD*, 79-110.
- Köse, E. (2015). Bilimsel Araştırma Modelleri. R. Y. Kıncal içinde, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (s. 99-123). Ankara : Nobel Yayınları.
- Özdemir, M. (2010). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Dkab Derslerinde Öğretim Materyali Hazırlama ve Kullanma Durumu*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi SBE Yayınlanmamış YL Tezi.
- Özkan, H. H. (2012). Öğretmenlik Formasyon Programındaki Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Ahi*

- Evrar Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 29-48.
- Özmen, H. (2015). Deneysel Araştırma Yöntemi. M. Metin içinde, *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (s. 48-76). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Polat, B. (2007). ÖTMG Dersinin Hedeflerine Ulaşma Derecesi (AÜ İlahiyat Fakültesi Öğretmenlik Programlarına Kayıtlı Öğrenciler Üzerinde Bir Araştırma). *Dini Araştırmalar*, 285-297.
- Polat, S. (2013). Pedagojik Formasyon Sertifika Programı ve Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *E-International Journal of Educational Research*, 48-60.
- Şimşek, E. (2006). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Yeterlikleri (Erzurum Örneği)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel.
- Üstün, A., Doğan Kılıç, E., & Erdem, T. (2013). Eğitim Fakültesi Ve Formasyon Eğitimi Alan Fen-Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 25-32.
- Yılmaz, M. (2015). İlahiyat Fakültesi Mezunlarına Verilen Pedagojik Formasyon Eğitiminin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum ve Kaygı Düzeyleri Üzerindeki Etkileri. *Bilimname*, 287-310.
- YÖK. (2016, 4 12). *Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programına İlişkin Usul Ve Esaslar*. YÖK: http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/7052802 adresinden alındı

EKLER

DKAB Dersinde Materyal Kullanımı Tutum Ölçeği

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Materyal kullanılan derslerde öğrencilerin daha aktif olacağını düşünüyorum.					
2. Derslerde materyal kullanımının öğrencilerin yaratıcılığını zayıflattığını düşünüyorum.					
3. Derslerde materyal kullanmanın öğrenci başarısını artıracığına inanıyorum.					
4. Materyal kullanmanın ders işlemeyi kolaylaştıracağına inanıyorum.					
5. Materyal üretmekten hoşlanırım.					

6. Materyal kullanmanın öğrencileri meşgul ederek eğitimin asıl hedeflerinden uzaklaştırdığını düşünüyorum.					
7. Derslerde materyal kullanmanın öğrencilerin ilgilerini çekeceğini düşünüyorum.					
8. DKAB dersinde bilgisayar destekli eğitimi (BDE) gerekli buluyorum.					
9. Bilgisayar destekli eğitim (BDE)'in DKAB derslerinde kullanılmasının öğrencilerin motivasyonunu ve başarısını artıracığına inanıyorum.					
10. Bilgisayar destekli eğitim (BDE) geleneksel eğitime göre daha etkili bir eğitim yapılmasını sağlar.					
11. DKAB öğretmenleri bilgisayar kullanmayı iyi derecede bilmelidirler.					
12. Çalışma kağıtları, konu testleri gibi yazılı materyallerin DKAB derslerinde kullanılması gerektiğine inanıyorum.					
13. Çalışma kağıtları, konu testleri gibi yazılı materyallerin DKAB dersinin daha zevkli işlenmesini sağlayacağını düşünüyorum.					
14. Resim, fotoğraf, harita gibi görsel materyallerin DKAB derslerinde kullanılması gerektiğine inanıyorum.					
15. Resim, fotoğraf, harita gibi görsel materyallerin geleneksel yöntemlere göre daha etkili ve kalıcı öğrenmeler sağlayacağına inanıyorum.					
16. Resim, fotoğraf, harita gibi görsel materyallerin DKAB dersinin daha zevkli işlenmesini sağlayacağını düşünüyorum.					

17. Çizgi film, sinema filmi gibi görsel-işitsel materyallerin DKAB derslerinde kullanılması gerektiğine inanıyorum.					
18. Çizgi film, sinema filmi gibi görsel-işitsel materyallerin geleneksel yöntemlere göre daha etkili ve kalıcı öğrenmeler sağlayacağına inanıyorum.					
19. Çizgi film, sinema filmi gibi görsel-işitsel materyallerin DKAB dersinin daha zevkli işlenmesini sağlayacağını düşünüyorum.					
20. Maket, gerçek nesneler gibi 3 boyutlu materyallerin DKAB derslerinde kullanılması gerektiğine inanıyorum.					
21. Maket, gerçek nesneler gibi 3 boyutlu materyallerin geleneksel yöntemlere göre daha etkili ve kalıcı öğrenmeler sağlayacağına inanıyorum.					
22. Maket, gerçek nesneler gibi 3 boyutlu materyallerin DKAB dersinin daha zevkli işlenmesini sağlayacağını düşünüyorum.					
23. Maket, gerçek nesneler gibi 3 boyutlu materyallerin İslam dininin öğretimine uygun materyaller olmadığını düşünüyorum.					
24. Maket, gerçek nesneler gibi 3 boyutlu materyallerin DKAB derslerinde kullanılmasının zaman ve emek israfı olduğunu düşünüyorum.					

